

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פכ).

פרשת יתרו

- ג -

א. הנה יעו"י בספר 'שיעורי שלמי תודה' (ענייני ברכות וירידת גשמים, עמ' כד), במה שדן שם בנידון נפלא בעניין קדימה בברכות, כאשר יש לפניו ג' מיני אוכלים, ויש נידון על איזה מאכל יברך ראשון, בציור שיש גלגל החוזר, שהמאכל הב' קודם לא', והמאכל הג' קודם לב', והמאכל הא' קודם לג', וחוזר חלילה עיי"ש.

והגרבי"צ פלמן זצ"ל יסד שם ע"פ הגמ' בזבחים (צ:), שבציור שהמעלה של ב' מהדברים (מתוך ג' הדברים המסופקים) הינה מאותו סוג של מעלה, אך לדבר הג' ישנה מעלה מסוג אחר, - אזי בכה"ג הכרעת הספק היא כך: **בתחילה דנים רק על ב' הדברים שיש להם את אותה המעלה,** בהי מינייהו המעלה שמחמתה אנו רוצים להקדימו, נמצאת ביתר שאת יותר מהדבר הב' שלצידו.

ולאחר שהכרענו מי מבין ב' הדברים הנ"ל קודם, אזי הדבר הב' מסתלק ויוצא מהספק, כיון שהוכרע כבר שהוא לא יהי' הראשון, ולאחר שהדבר ההוא יצא מהספק, אזי נשארו בספק רק ב' דברים, ואז דנים בין ב' הדברים שנשארו, הי מינייהו קדים לפי דיני הקדימה, - וכך מכריעים את סדר הקדימות עיי"ש.

- ד -

ומעתה לפי"ז י"ל בנידו"ד, שהמעלה של משה והמעלה של אהרן, הינה נחשבת כאותו סוג של מעלה (כלפי המעלה של יתרו), כיון שהמעלה של משה בכך שהוא מלך, הינה מעלה בעצם חשיבותו של משה, שיש לו חשיבות בכך שהוא מלך, - וכן המעלה של אהרן בכך שהוא גדול בתורה (וכן בכך שהוא כהן וכנ"ל), הינה מעלה בעצם חשיבותו של אהרן, שיש לו חשיבות בכך שהוא גדול בתורה.

ומאידך, המעלה של יתרו שהי' למשה לכבדו משום שהוא חמיו, אינה מעלה בעצם חשיבותו של יתרו, שמשה הי' צריך לכבדו משום שהוא אדם חשוב, - **שהרי אין ליתרו מעלה וחשיבות בעצמו יותר ממשה,** אלא זהו רק דין מהלכות כבוד חמיו, שחייב אדם לכבד חמיו (שו"ע יו"ד סי' רמ, כד), אך ליתרו אין חשיבות בעצם יותר ממשה.

- ה -

וא"כ להנ"ל דנים בתחילה רק את ב' הדברים שיש להם את אותה המעלה (כלפי הדבר הג'), שמעלתו שונה לגמרי), - והיינו בנידו"ד את משה ואהרן, שבשניהם הסיבה להקדימם היא מחמת שיש להם חשיבות בעצמם, - **וכאשר דנים אותם בפני עצמם, הרי משה קודם לאהרן, כיון שמלך קודם לכהן גדול וכנ"ל.**

ולאחר שאהרן יצא והסתלק מהספק, כיון שהוא ודאי אינו קודם למשה, אזי דנים את ב' הדברים שנשארו, - ובנידו"ד היינו את משה ויתרו, - וכך נימא שמשה הי' מכבד את יתרו בברכת הזימון משום כבוד חמיו, אזי יתרו לא הי'

ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלקים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים: (יח, יב).

הנה רבינו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב בספרו 'טעמא דקרא', שיתרו הזמין אותם לאכול יחד עימו לחם, בכדי שעיי"ז יוכל אח"כ לברך ברהמ"ז עם ברכת הזימון, - ונראה מדבריו שם, שאח"כ כשסיימו לאכול ובאו לברך, אזי יתרו הי' זה שברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, עיי"ש.

אמנם לכאן יש מקום לדון ולפלפל טובא, מי באמת הי' אמור להתכבד שם לברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, - דלהלן יתבאר, שלכאן י"ל שאהרן הי' צריך לכבד את משה, ומשה הי' מכבד את יתרו, ויתרו הי' צריך לכבד את אהרן, ואהרן הי' צריך לכבד את משה, וחוזר חלילה... - ויש בזה גלגל החוזר, וכפי שיתבאר להלן.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה יעו"י ב'משך חכמה' (שם) שכתב, שלמ"ד שיתרו בא לאחר מתן תורה, אזי י"ל שמשה רבינו אכל יחד עימם בסעודה היא (ולא שימש לפניהם), עיי"ש.

ומעתה לצד זה יש לדון, דכאשר עמדו אח"כ לברך את ברהמ"ז, הרי אם נניח שמשה רבינו מצידו הי' מכבד את יתרו לברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, מדין כבוד חמיו, הרי שאע"פ שי"ל שיתרו מצידו, לא הי' צריך לכבד בחזרה את משה רבינו בברכת הזימון (כיון שמשה עצמו כיבדו מדין כבוד חמיו).

אך מ"מ יתרו מצידו הי' צריך לכבד את אהרן הכהן בברכת הזימון, כיון שאהרן הי' גדול ממנו בתורה, וקיי"ל (שו"ע או"ח סי' רא, א) שהגדול מברך, - (וגם יש לדון עוד, שהי' צריך לכבדו גם מצד שאהרן הוא כהן, - אך בנקודה זו יש לפלפל עוד, ואכמ"ל בזה).

- ב -

ומאידך, אהרן הכהן מצידו הי' צריך לכבד את משה רבינו בברכת המזון, כיון שמשה הי' מלך (שמו"ר פ"ב, ו), ומחמת כבודו של מלך הי' צריך לכבדו בזה, - משום דאף אי נימא שלאהרן הכהן כבר הייתה אז את המעלה של כהן גדול, אך מ"מ הרי קיי"ל בגמ' (הוריות יג.) **שמלך קודם לכהן גדול עיי"ש, (ועוד, דהא יש דס"ל, דמשה רבינו גם הי' כה"ג, עיי' בזבחים קב).**

ונמצא, שאהרן הי' צריך לכבד את משה, ומשה הי' מכבד את יתרו, ויתרו הי' צריך לכבד את אהרן, ואהרן הי' צריך לכבד את משה, וחוזר חלילה... - **וא"כ יש כאן גלגל החוזר, ויש לדון ולפלפל בזה, מי הי' אמור לבסוף להתכבד בברכת הזימון.**

ויש לפלפל טובא בזה מכמה צדדים, וכדלהלן.

צריך לכבד את אהרן מדין גדול בתורה, כיון שאהרן הסתלק כבר מהספק, ודו"ק.

- ו -

ג. ואמנם יש לפלפל עוד מצד אחר, שיתכן שיתרו לא הי' זה שהתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז, וכדלהלן.

דהנה יעו"י ברש"י (ברכות סג: בד"ה עשית חסד) שביאר, שאהרן וזקני ישראל היו אורחים של יתרו בסעודה ההיא, - אמנם במהרש"א (שם) כתב, שיתרו הוא הי' אורח של משה בסעודה ההיא עי"ש, וכן פירשו עוד אחרונים, ואכמ"ל בזה.

והנה קי"ל בשו"ע (או"ח סי' רא, א) **'גדול מברך... והני מילי כשאין שם אורח, אבל אם יש שם אורח הוא מברך אפי' אם בעל הבית גדול ממנו, כדי שיברך לבעל הבית, ומה ברכה מברכו, יהי רצון שלא יבוש ולא יכלם בעל הבית הזה...'** עכ"ל, - ובמשנ"ב (שם סי"ד ד) כתב **'ואם יש שם כמה אורחים, תלוי לפי דעתו של בעל הבית, ואפי' ליתן לקטן לטון שבהם'**, עכ"ל.

- ז -

ומעתה י"ל שלדברי רש"י הנ"ל, שיתרו הי' בעל הסעודה, אי"כ י"ל שיתרו כיבד את אחד מהאורחים, בברכת הזימון וברהמ"ז, ולכאוי' הוא לא הי' צריך לכבד בדווקא את משה, וכמש"כ במשנ"ב הנ"ל, **'ואם יש שם כמה אורחים, תלוי לפי דעתו של בעל הבית, ואפי' ליתן לקטן שבהם'**.

אך לדברי המהרש"א הנ"ל, שמשה הי' בעל הסעודה, ויתרו ואהרן וכל הזקנים היו האורחים, אזי י"ל שמשה רבינו כיבד את אחד מהאורחים, בברכת הזימון וברהמ"ז, (ואכתי' יש לדון, האם הי' צריך לכבד בדווקא את יתרו, דיתכן דדברי המשנ"ב הנ"ל לא נאמרו, ככה"ג שאביו או חמיו הינם אחד מהאורחים, משום דכבוד אביו וחמיו זהו סוג כיבוד אחר, ממה שצריך לכבד אדם גדול בתורה, ועי"ע בזה ואכמ"ל).

- ח -

ואמנם יש לפלפל עוד, דגם אי נימא כדברי רש"י הנ"ל, דיתרו הי' בעל הסעודה, אך מ"מ אכתי' יש מקום לדון ולומר, דיתרו לא הי' יכול לקבוע מדין בעל הסעודה, מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז, וכדלהלן.

דהנה יעו"י במשך חכמה שכתב וז"ל, **'לדעתי יתכן לומר, זבחים שהקריב יתרו היו זבחי תודה, ולכך אכלו לחמי תודה לפני האלקים'**, עכ"ל.

- ט -

ומעתה יש לדון, להאי מ"ד דס"ל, דגם קדשים קלים הוו ממון גבוה, האם בנידו"ד שיתרו כיבד את האורחים בלחמי תודה שהוו ממון גבוה, האורחים היו מחוייבים לברכו בברכת האורח.

או"ד דכיון דהוא כיבד אותם בלחמים של ממון גבוה, לכן אינם חייבים לברכו בברכת האורח, כיון דלא כיבד אותם בפת מממונו אלא בפת של ממון גבוה, - וצל"ע בזה.

ואי נימא כהצד הב' הנ"ל, דהם לא היו חייבים לברכו בברכת האורח, אי"כ שוב י"ל, דיתרו לא הי' יכול לקבוע מדין בעל הסעודה, מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז, כיון שלהנ"ל לא הייתה ליתרו את מעלת בעל הסעודה, שיוכל לקבוע מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז וכנ"ל.

- י -

[ואמנם אכתי' יש מקום להוסיף ולפלפל בזה, דבפשטות י"ל דיתרו כיבד אותם גם בבשר ודגים וכל מטעמים, ולא רק בסעודת פת גרידא, וא"כ יש לדון, האם הם היו מחוייבים לברך את יתרו בברכת האורח, על הבשר ודגים וכל מטעמים, - או"ד דברכת האורח נקבעת רק לפי הפת.]

ובאמת יש לדון בזה במעשים שבכל יום, שמצוי שכאשר משפחה מתארחת אצל משפחה אחרת לסעודה, אזי האורחים רוצים לשאת קצת בעול ההכנות לסעודה, ולכן יש אורחים שנוהגים לאפות חלות עבור כל בני הסעודה, ולהביא עימם את החלות לבית המארחים עבור הסעודה.

- יא -

ומעתה יש מקום לדון בזה, האם האורחים הנ"ל מחוייבים לברך את ברכת האורח משום הבשר ודגים וכל מטעמים, - או"ד דכיון דאת הפת הם הביאו, אי"כ נמצא שאת ברהמ"ז הם התחייבו ע"י הפת שלהם, וא"כ אולי נימא שאין ככה"ג מדינא דגמ', את החיוב של ברכת האורח.

ושלחתי לשאול את הנ"ל לפני מורי הוראה מובהקים שליט"א, - והיו שהשיבו שבכה"ג באמת אין חיוב של ברכת האורח, כיון שאכילת הפת המחייבת בברהמ"ז, הרי הייתה רק מהפת שלהם, ולא מהפת של המארחים.

ומאיך היו שצידדו, שכיון שגם על הבשר ודגים וכל מטעמים יש חיוב ברכה אחרונה, ובאמצע הסעודה הרי כל האוכל מתחייב בברכת המזון, אי"כ נמצא שהברהמ"ז הולכת גם על הבשר ודגים וכל מטעמים.

ולכן י"ל דגם ככה"ג שהפת הייתה משל עצמם, אך מ"מ הם חייבים לברך את ברכת האורח, כיון שברהמ"ז הרי פוטרת גם את הבשר ודגים וכל מטעמים, שהם קיבלו מהמארחים שלהם, - ויל"פ עוד בזה אך אכמ"ל.]

- יב -

ג. ויש לפלפל עוד מצד אחר, דבין אם נימא דיתרו הי' בעל הסעודה וכדברי רש"י הנ"ל, ובין אי נימא דיתרו הי' האורח וכדברי המהרש"א הנ"ל, - לכל הצדדים יש לדון ולומר, דהיו צריכים לכבד את יתרו בברכת הזימון וברהמ"ז, וכדלהלן.

דהנה כתב המשנ"ב (סי' קסז, סח) בשם המג"א, **שהחתן ביום חתונתו בוצע את הפת, אע"פ שיש בהמסובין גדול ממנו עי"ש**, - ויעו"י בב"י שהקודמים לבצוע, הם קודמים גם לברך ברכת הזימון וברהמ"ז (חוץ מכאשר בעה"ב בוצע, שבברהמ"ז דינו לכבד את האורח וכנ"ל).

ויש שביארו, שהטעם שהחתן ביום חתונתו בוצע, וגם מברך ברכת הזימון וברהמ"ז, הוא משום שכל הסעודה הינה לכבוד חתונתו, וא"כ בדין הוא, שהוא יהי' זה שיתכבד לבצוע ולברך את ברהמ"ז.

ומעתה יעו"י במש"כ במדרשים, שסעודת יתרו הייתה סעודת ברית מילה או סעודת גירות, - ולהנ"ל י"ל דכיון דכל הסעודה הייתה לכבוד מילתו או גירותו, אי"כ בין אי נימא דיתרו הי' בעל הסעודה, ובין אי נימא דיתרו הי' האורח, לכל הצדדים היו צריכים לכבד את יתרו לבצוע ולברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, משום דהוי דומיא דחתן ביום חתונתו הנ"ל, - ונפלא.

כיון שפירסום העלון ב'אוסף גליונות' כרוך בתשלום מצידונו, אנו פונים למי שבאפשרותו להשתתף עימנו בהוצאות ואפי' בסכומים קטנים תבוא עליו ברכה, ופרוטה לפרוטה מצטרפת

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

[כיום ישנם כ-60 תלמידי חכמים שליט"א

המאזינים לתגובות שהתקבלו כמערכת]

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קצין צרכי הרבים' - ולגלוש למשבצת

המציינת: 'עלון מים זכים' - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - הארות והערות יתקבלו בברכה בזוא"ל: a0527155442@gmail.com

להנצחת שמות לע"נ ולרפוי"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)